

Stenuilen en steenmarters: een probleem? (3)

Emiel Blanke

In het vorige nummer van Athene (nr. 10 / april 2005) heb ik geschreven over het vermeende probleem van predatie van steenuilen(broedsels) door steenmarters. Ik besloot dit artikel met een oproep aan steenuilenonderzoekers om ervaringen hiermee en ervaringen met anti-martersystemen aan mij door te geven. De (magere) respons op deze oproep bood mij onvoldoende materiaal om nu al een vervolgartikel te schrijven. Het fenomeen heeft echter nog steeds mijn volle belangstelling. In mijn vorige artikel heb ik onder meer gewezen op het feit dat het niet altijd eenvoudig is om te concluderen of een nest al dan niet bezocht is door een marter. Meerdere aanwijzingen zijn noodzakelijk en een enkele waarneming kan leiden tot voorbarige conclusies.

steenuilennestkasten in twee gevallen duidelijke aanwijzingen van marterbezoek aan. Het betroffen twee steenuilenkasten in Heeten (atlasblok 27-48-22) op circa 250 meter van elkaar. Deze nestkasten zijn in het najaar van 2004 geplaatst en werden niet benut door een steenuilen. Eén kast is geruime tijd als vaste verblijfplaats door een steenmarter gebruikt. De kast was volledig volgestouwd met prooiresten (onder andere afgebeten veren van diverse vogelsoorten en een half vergane rat). Tevens was er een duidelijke latrine met martermest én zowel aan de rand van het vlieggat als in de opening naar de broedruimte bevond zich een ruime hoeveelheid haar. In kast twee vonden we enkele afgebeten veren van een houtduif, een walnoot én wederom zowel aan de rand van het vlieggat als in de opening naar de broedruimte marterhaar. Deze waarnemingen waren overigens mijn eerste bewijzen voor de aanwezigheid van steenmarters in ons werkgebied.

Twee ervaringen in de zuid oost Achterhoek

Is de enige goede Steenmarter een dode Steenmarter?

Foto: R. van Harxen

Enkele ervaringen in het vorige broedseizoen die dit onderschrijven wil ik u niet onthouden. In mei 2005 troffen ondergetekende en Gerard Alferink tijdens een controle van

tonen aan hoe moeilijk het is om aan één op zich zelf staande waarneming de juiste conclusie te verbinden. In beide gevallen betrof het de vondst van dode steenuilpullen, met

afgebeten koppen, in een nestkast. In een territorium, dat op basis van eerdere ervaringen al bestempeld was als "predatie gevoelig", werden in 2003 dode steenuilpullen met afgebeten koppen gevonden. Alhoewel hard bewijs ontbrak werd het mislukken toegeschreven aan predatie door marters. Na nog enkele mislukte broedpogingen (met waarnemingen als verdwenen eieren, krab- en bijtsporen, "verdwenen" vrouwtje) in dit territorium troffen de onderzoekers in februari 2006 een steenmarter aan in de nestkast. Deze waarneming maakt de lange reeks van "verdenkingen" compleet. Echter, een compleet andere ervaring is opgedaan tijdens het voedselonderzoek met camerakasten in de Zuidoost-Achterhoek. Hierbij is duidelijk aangetoond dat het aantreffen van dode steenuilpullen, met een afgebeten kop, in een nestkast niet automatisch betekent dat het nest is gepredeerd door een steenmarter. Moeder steenuil is blijkbaar niet te beroerd om gestorven pullen op dezelfde wijze te behandelen als een muis; onthoofden en opeten. Voor nadere details verwijs ik u naar twee artikelen van Ronald van Harxen elders in dit nummer. Twee identieke waarnemingen – compleet ander verhaal!

Bovenstaande ervaringen tonen enerzijds aan dat regelmatig marterbezoek aan een nestkast leidt tot zeer duidelijke sporen (én prooiresten, én een latrine, én haar). Indien dergelijke sporen ontbreken is het waarschijnlijk voorbarig een mislukt broedgeval aan "marterpredatie" toe te schrijven. Tevens is duidelijk geworden dat het verbinden van conclusies aan één waarneming (zelfs zo dramatisch als pullen met "afgebeten koppen") kan leiden tot verkeerde conclusies. Redenen te meer om komend broedseizoen kritisch te staan ten opzichte van uw waarnemingen!

Herhaalde oproep:

Ten slotte: Nogmaals wil ik iedereen nogmaals oproepen waarnemingen en ervaringen met marterpredatie predatie en anti-martermaatregelen (methode en zowel goede als ook slechte ervaringen) bij steenuilen aan mij door te geven. Uiteraard bij voorkeur goed gedocumenteerd en met cijfers onderbouwd. Ik hoop dat we er gezamenlijk zo in kunnen slagen dit fenomeen tot de juiste proporties terug te brengen.

Emiel Blanke
Bevernel 40
8101HB Raalte
emielblanke@steenuil.nl

Nestkastverstoring ?

Nico Schouten

Op 15 mei 2005 deelde mijn vrouw mij na thuiskomst van mijn werk mee dat er een man over steenuilen gebeld had. Hij vertelde aan mijn vrouw dat hij al eerder gebeld had maar geen contact met mij kon krijgen. Dat klopte want we waren net terug na een verblijf van 6 weken in de USA.

Deze man vertelde dat er steenuilen in de nestkast zaten maar dat er wat problemen waren geweest. De vrouwtjessteenuil was verdwenen en de jongen waren volgens hem onverzorgd achter gebleven. Hij had daarop contact gezocht met mensen waarvan hij dacht dat ze terzake deskundig waren. Deze stelden hem toen voor om het aantal eieren te reduceren en om te gaan bijvoederen. Ik schrok toch wel van deze mededeling en heb gelijk contact gezocht met Luc Smit en een afspraak gemaakt om ter plaatse een onderzoek in te stellen.

Deze man had in 2004 een steenuilen nestkast nagemaakt van een door mij geplaatste nestkast bij zijn broer. Hij had deze kast in 2004 aan de zijkant van zijn schuur geplaatst. Vorig jaar hebben we hier 4 van de 5 steenuilen geringd, 1 jonge steenuil was toen weggekropen in een rioolpijp. Achteraf begrijp ik nu wel hoe dit gebeurd kan zijn.

Op 17 mei 2005 kwamen we 's avonds omstreeks 19.30 uur bij de bewuste nestkast. We troffen de man aan in de tuin en vroegen wat er gebeurd was. De man vertelde het volgende verhaal:

In februari /maart 2005 trof hij in het net, wat over zijn boerenkool gespannen was een steenuil aan, welke verward was in het net. Hij heeft de steenuil (volgens hem een mannetje, gezien de donkere kleur, het vrouwtje was lichter volgens hem) losgeknipt en hem mee naar binnen genomen om hem aan zijn vrouw te laten zien. Na wat op krachten gekomen te zijn, want hij was behoorlijk versuft, heeft hij hem later buiten weer los gelaten. Het uiltje vloog zo uit zijn hand verklaarde hij. De steenuil zat later weer op de schuur en maakte een goede indruk en was volgens de man in afwachting van een vrouwtje.

Ik begreep uit het verhaal van de man dat hij regelmatig in de nestkast keek, de ladder stond permanent onder de kast tegen de muur. Hij heeft ook gezien dat de steenuil op eieren zat.

De man had inmiddels geconstateerd dat hij het mannetje al een tijdje niet gezien had en hij had geen muizen meer in de nestkast aangetroffen. Dit was voor hem een reden om te veronderstellen dat het mannetje weg was en toen heeft hij het vrouwtje wat op de eieren zat bijgevoerd.

Op 5 mei hoorde hij wat in de nestkast en is gaan kijken en zag hij dat de jongen waren uitgekomen. Omdat het vrouwtje niet in de nestkast zat en er geen muizen lagen dacht de man dat het vrouwtje ook verdwenen was. De man heeft toen opdracht aan zijn vrouw gegeven om gehakt te kopen en bij een poelier werden kippenvleugels aangeschaft. De vleugels werden afgeschraapt en het kippenvlees met bruinbrood en rauwe kippeneieren vermengd. Dit werd in de nestkast aan de steenuilpullen gevoerd.

Op 10 mei zag de man weer een muis in de nestkast liggen en dit stelde hem gerust. Hij is blijven doorvoeren totdat hij het vrouwtje weer in de nestkast zag zitten. Hij heeft de hele steenuil familie bijgevoerd tot 16 mei en is hierna gestopt met bijvoeren.

Na het aanhoren van het verhaal zijn we over gegaan tot het ringen van de steenuilen waarop de man vertelde dat het vrouwtje ook in de kast zou zitten. We hadden deze nog niet eerder geringd dus dit zou wel leuk zijn. We hadden helaas geen materiaal bij ons om het invlieggaat af te dekken, maar dit was volgens de man niet nodig omdat de steenuil toch niet wegvloog. Voordat we het door hadden stapte de man op de ladder en al pratende tegen de steenuil in de kast, dat hij er aan kwam, ging hij naar boven. Eenmaal boven deed hij de kast open en zei dat het uiltje in de kast zat met zijn jongen. We waren totaal verbaasd.

We hebben eerst het vrouwtje uit de kast gehaald wat zonder problemen ging en deze geringd. Het vrouwtje was wat aan de lichte kant (173 gram) maar leek gezond. Hierna werden de 5 steenuil jongen geringd. Tijdens het ringen van de jongen hield ik het vrouwtje vast en deze maakte een uitermate rustige indruk. De man streek het steenuiltje langdurig over de kop, gelijk je een kat aait. Het steenuiltje maakte hier niets van. Er was totaal geen opwinding te constateren aan de steenuil. Ik had dit wel anders meegemaakt. Tijdens het ringen pakte de man een stukje van een eischaal op en liet dit aan mij zien. Hij zei, " weet je wat de uiltjes ook lekker vinden, koolduifeieren (houtduif)".

Hij vond deze eieren in de vele aanwezige nesten van houtduiven in de omgeving van zijn huis en voerde die aan de steenuilen.

Tijdens het ringen hebben we de man op een tactische manier geprobeerd te vertellen dat hij wat te overijverig was in het verzorgen van de steenuilen en dat een mogelijke verstoring het gevolg zou kunnen wezen. Hier was absoluut geen sprake van want hij deed het in het belang van de steenuiltjes. Al onze argumenten werden door hem onderuit gehaald want hij kon het tegendeel bewijzen, hetgeen niet te ontkennen was.

De man behandelde de steenuiltjes of als het zijn huisdieren waren.

Wij waren tot de conclusie gekomen dat het wegblijven van de oude steenuilen te wijten was aan de vele bezoeken die de man te pas en onpas aan de nestkast deed. Maar dit weerhield de steenuilen er niet van om het legsel groot te brengen. We hebben de man ook gezegd dat de ouders wel degelijk aanwezig waren maar alleen 's nachts de nestkast bezochten.

De man zei dat hij 's avonds en 's nachts niet in de nestkast keek. (gelukkig maar !)

Op 24 mei nogmaals gebeld met de man om te horen hoe het met de steenuiltjes ging. Prima was zijn antwoord. Hij had 4 dagen terug het hok nog schoongemaakt en schoon zaagsel ingedaan. Hij had het vrouwtje met de jongen in een doos gedaan, waaruit het vrouwtje later was uitgevlogen. Na de schoonmaak de uilen er weer in de nestkast en het gewone leven gaat weer door. Ik schat dat de jongen ongeveer 20 t/m 25 dagen oud waren op dat moment.

Een maand later ontving ik over de post een 2 tal foto's met bijschrift. Een steenuil zat op de ladder en was zo gefotografeerd. Het bijschrift luidde "Ik kan al een beetje vliegen."

Een 2^e foto was gemaakt met de jongen in een doos met het bijschrift, " het baasje maakt het hok schoon en straks krijgen we lekkere gehaktballetjes ".

N. Schouten , coördinator Stone van regio 5 in Noord – Holland.